

رئیس‌جمهور ایران در آینده نزدیک میزبان یک نشست دیپلماتیک مهم است

پوتین و اردوغان به‌زودی در تهران

فرهیختگان با آغاز بحران امنیتی سوریه در سال ۲۰۱۱ دولت‌های مختلف هرکدام متناسب با منافع خود رویکردشان در مواجهه با این بحران را اتخاذ کردند. دولت‌های عربی حاشیه خلیج فارس و آمریکا با هدف کنار رفتن اسد از قدرت حمایت از گروه‌های تروریستی را در دستورکار قرار داده‌و در طرف مقابل ایران و روسیه به‌عنوان بازیگران اصلی میدان دولت قانونی سوریه را مورد حمایت قرار داده و راه برون‌رفت از بحران را در آتش‌بس بین دولت و معارضان دیدند. در راستای تحقق این هدف اولین دور نشست آستانه در قزاقستان شکل گرفت. در این نشست که با هدف کاهش نزاع بین دولت سوریه و گروه‌های مسلح سوری شکل شده بود علاوه‌بر نمایندگان دو طرف نمایندگانی از سازمان ملل، ایران، روسیه، ترکیه، آمریکا و قزاقستان به‌عنوان میزبان نشست حضور داشتند. میدان سوریه یک بازیگر دورو را نیز درگیر کرده بود. ترکیه که خاک خود را برای فروش نفت در اختیار داعش قرار داده بود در نشست آستانه به‌عنوان یکی از مدافعان آتش‌بس حضور یافته بود. حضوری که مورداعتراض نماینده دولت سوریه نیز قرار گرفت. بشار جعفری در این زمینه در نشست آستانه ۲ گفت: «ترکیه و معارضان اراده جدی برای شکست مذاکرات دارند؛ او گفت: ترکیه نمی‌تواند هم‌زمان آتش افروز و مسئول آتش‌نشانی جنگ در سوریه باشد. علی‌رغم چالش‌های زیاد ابتکار آستانه توانست نقش بسزایی در توقف درگیری‌ها ایفا کند. ۵ سال از برگزاری اولین نشست ابتکار آستانه می‌گذرد و در این مدت ۱۴ دور مذاکرات در این فرمت برگزار شده است که نمایندگان دولت سوریه و برخی کشورهای منطقه در آن شرکت کرده‌اند. اگرچه بحران‌های امنیتی تا حد زیادی در سوریه فروکش کرده اما رسیدن به ثبات کامل نیازمند حفظ سازوکارهای دیپلماتیک اثر گذار از جمله سازوکار آستانه است. در همین راستا قرار است در روزهای آتی ولادیمیر پوتین و

رجب طیب اردوغان روسای جمهور روسیه و ترکیه برای شرکت در دور جدید مذاکرات رفع بحران در تهران حضور یابند. سفر اخیر وزیر امور خارجه کشورمان به سوریه و مذاکرات با مقامات سوری این احتمال را به وجود آورده که سوریه نیز نماینده‌ای با سطح سیاسی بالا به این نشست اعزام کند. امیر عبداللهیان درمورد اهداف سفرش به سوریه در توثیتی گفته است: «بخشی از سفر من به سوریه در چهارچوب تقویت ثبات، صلح و امنیت منطقه‌ای بین سوریه و ترکیه است.»

اهمیت برگزاری دور جدید نشست

دور جدید مذاکرات صلح از این جهت دارای اهمیت است که روسیه به‌عنوان یکی از بازیگران اصلی در میدان سوریه اکنون با بحران اوکراین دست‌وپنجه نرم می‌کند و طبعاً این بحران از تمرکز کرملین به سوریه خواهد کاست. این کاهش تمرکز ممکن است از حجم حضور نظامی روسیه در سوریه که غالباً نیز مربوط به نیروی هوایی این کشور است بکاهد. خروج نظامی روسیه تا حد زیادی فضای امنیتی سوریه را در اختیار ایران به‌عنوان دیگر

بازیگر موثر در روند ثبات می‌گذارد. در این میان دولت ترکیه که همواره به دنبال سهم‌خواهی از بحران سوریه بوده همچنان بر این سهم‌خواهی اصرار داشته و چه‌بسا تشدید بحران را نیز بیشتر به نفع خود ببیند. حضور نظامیان ترکیه در شمال سوریه و اشغال خاک این کشور به بهانه برخورد با نیروهای کرد یکی از مصادیقی است که ایده بحران‌طلبی آنکارا را محتمل می‌کند. در چنین شرایطی بی‌توجهی به ابتکارات دیپلماتیک آنکارا را بیشتر به سمت اقدامات ثبات‌زدا و کم‌هزینه سوق خواهد داد.

گفت‌وگو

روح‌الله مدبر، کارشناس مسائل روسیه در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

تأمین امنیت منطقه، محور اصلی سفر پوتین به ایران است

او در پاسخ با تأکید بر اینکه ترکیه این روزها بازی پیچیده‌ای را آغاز کرده است، می‌گوید: «این کشور (ترکیه) هم‌زمان با امتیازگیری از آمریکایی‌ها در قضیه ناتو، در مذاکرات با روسیه نیز به دنبال امتیازگیری است. از طرفی ترک‌ها با رژیم صهیونیستی مذاکرات خطرناکی داشته‌اند و در سوریه هم تحرکات مشکوکی در پیش گرفته‌اند. به همین جهت روس‌ها به‌خوبی می‌دانند دولت ترکیه شریک قابل‌اعتمادی نیست و از طرفی ایده‌های اردوغان مبنی بر تشکیل سرزمین توران خطرناک است.»

او تأکید می‌کند: «هرچقدر مناسبات و همکاری‌های ایران با روسیه بیشتر شود، به همان میزان می‌توانیم برخی سیطنت‌های ترکیه را نیز محدود کنیم یا قدرت آن را کاهش بدهیم. رفتار با ترکیه در شرایط کنونی به‌دلیل رویه پیچیده‌ای که این کشور درپیش گرفته، خاص است.»

مدبر در پاسخ به یکی از سوالاتمان مبنی بر حضور همزمان پوتین و اردوغان در هفته پیش‌رو، به توضیح نحوه تعامل ترکیه و ایران می‌پردازد: «در تعامل میان ایران و ترکیه، اول باید ترکیه دوستی‌اش را ثابت کند، چون جمهوری اسلامی در سخت‌ترین شرایط کنار ترکیه بوده است. فراموش نکنیم اگر در جریان کودتای سال‌های گذشته، کمک ایران به دولت اردوغان نبود، دولت او کاملاً سقوط کرده بود. ترکیه باید بداند رژیم صهیونیستی که اکنون در سخت‌ترین شرایط داخلی خود به سر می‌برد، دوست قابل‌اعتمادی برای ترکیه نیست و بهتر است در مسیری که ایران درپیش گرفته حرکت کند، تا نقشی در بازی بر‌درت‌ر اختلاف و گذار جدید بین‌المللی داشته باشد.»

سفر پوتین به ایران، قبل از سفر بایدن به منطقه است؟

روح‌الله مدبر، کارشناس مسائل روسیه شرح می‌دهد: «مطابق پروتکل‌های دیپلماتیک تاریخ سفر پوتین به تهران را باید ما را زاخاروا، سخنگوی وزارت خارجه روسیه اعلام کند اما زمان حضور پوتین در تهران هیچ ارتباطی با سفر بایدن به عربستان و شرکت وی در نشست شورای همکاری خلیج فارس ندارد. در نشست شورای همکاری خلیج فارس هر چقدر کشورهای عربی با بایدن تفاهمنامه امنیتی، سیاسی و تحریمی امضا کنند، با سیاست‌های دقیق جمهوری اسلامی ایران و حضور پوتین در تهران این تفاهمنامه‌ها نیز خنثی خواهد شد. همچنین مقامات آمریکایی در این مدت بارها به منطقه سفر کرده‌اند اما هیچ کدام از این سفرها تأثیری بر جمهوری اسلامی نداشته است، بنابراین گره‌زن حضور پوتین در تهران با سفر بایدن به منطقه کار درستی نیست، زیرا شرایط ما به گونه‌ای است که کشورهای دیگر باید نگران تحولات ایران در راستای قدرتمندتر شدن باشند. در تهران اخیراً تصمیماتی گرفته شده که تا ۶ ماه آینده تأثیرات مهمی بر نظام بین‌الملل خواهد گذاشت. سفر پوتین در هن تاریخی که صورت بگیرد می‌تواند برخی موانعی را که ایران و روسیه برپایان ارتباطات راهبردی خود دارند، رفع کند. درچنین شرایطی نه طرف آمریکایی بلکه طرف‌های اروپایی ازجمله فرانسه و بریتانیا نگران همگرایی و همکاری میان دو کشور ایران و روسیه هستند، پیش‌بینی می‌کنم تا زمان سفر پوتین به تهران برخی ابزار رسانه‌ای برای ایجاد موجود وفضاسازی علیه این سفر استفاده کنند ووظیفه ما این است که در برابر این فضاسازی با بیستیم، زیر همگرایی تهران و مسکو هرچقدر بیشتر شود، حوزه قدرت و امتیازگیری ما از ترکیه، کشورهای اروپایی، آمریکا و متحدان منطقه‌ای آن بیشتر خواهد شد.»

او همچنین در پایان این گفت‌وگو به این می‌پردازد: «چند ماه آینده خیلی مهم است، با نزدیک شدن به فصل سرما به دلیل نیازی که اروپا به انرژی روسیه دارد، احتمالاً از فشار تحریمی کشورهای اروپایی بر روسیه کاسته شود، همین مساله ممکن است کمی شرایط گذار جدید بین‌المللی را تغییر دهد، از این‌رو بهتر است الان که شرایط مناسب و مهیاست برخی تفاهمات را با روس‌ها نهایی کنیم تا در آن زمان به چالش نخوریم.»

گرفت و اعلام کرد ایران باید حضور داشته باشد. به‌هرحال مسیر به این سمت رفت که جمهوری اسلامی ایران با همکاری راهبردی طرف روسی به مسیر عضویت در بریکس پلاس بیفتد که خب اینها نشان‌دهنده این است که مسیر دیپلماسی ایران درست تنظیم شده است. در همین راستا، پوتین برای دومین بار اعلام کرده علاقه‌مند سفر به ایران است، این هم کم‌سابقه است.»

پوتین در هفته‌های پیش‌رو به ایران می‌آید

در ادامه صحبت‌های مدبر از او پرسیدیم که سفر پوتین به ایران این هفته خواهد بود و اردوغان هم همزمان با او به ایران خواهد آمد؟

او در پاسخ می‌گوید: «تاریخ را نمی‌شود گفت ولی منظوم سفر پیش‌رو است. اینها را باید وزارت خارجه اعلام کند.»

ایران در برنامه دارد که فرمت آستانه را در تهران برگزار بکند و فرمت آستانه اگر برنامه‌اش برگزار بشود با حضور روسای جمهور است، چون در توافق آخر در سوچی، بحث این بود که این جلسه با حضور روسای جمهور باشد.

چه پوتین در قالب فرمت آستانه چه در قالب‌های دیگری به تهران بیاید، بحث این است که در ملاقاتی که سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه با رئیسی داشت، مجدداً درخواست دیدار تازه‌ای کرد و زامش را نباید بگوییم اما هماهنگ شده است و دستگاه دیپلماسی باید اعلام بکند.»

این کارشناس مسائل روسیه از محورها و برنامه سفر پیش‌روی پوتین به ایران نیز گفت: «مهم محوری است که در این سفر موردبحث قرار خواهد گرفت. قطعا در این سفر اولین ملاقاتی که پوتین انجام می‌دهد با مقام معظم‌رهبری خواهد بود. مساله مهمی که قابل صحبت و گفت‌وگوست و در آن با طرف روسی اشتراک داریم و سال هاست داریم درباره‌اش صحبت می‌کنیم، این است که جهان در حال گذار از جهان تک‌قطبی به یک جهان چندقطبی است. یک کلیدوازه‌ای جدی وجود دارد که پوتین دائماً بر آن تأیید می‌کند و در کنار این کلیدوازه اعلام می‌کند ائتلاف ما با دوستان است. هم چند شب پیش در سن پترزبورگ جلسه‌ای بود، هم چند هفته گذشته، در جلساتی که پوتین با نخست‌وزیر اندونزی داشت، به این کلیدوازه یعنی حرکت از جهان تک‌قطبی به چندقطبی تأکید می‌کند و صحبتش روی ائتلاف است. ما و روسیه معتقد هستیم آمریکا سیاستش برمبنای دخالت و تجاوز در امور کشورهای دیگر است، تحریم سیاسی غیرقانونی است که سال‌ها اتخاذ کرده و این جهان تک‌قطبی خودساخته آمریکا باید هژمونی‌اش فروپاشد. در این ائتلاف جدید که محور جهان چندقطبی واقع می‌شود، جمهوری اسلامی ایران باید یکی از ارکان آن باشد. این ظرفیت در ایران وجود دارد. یکی از ظرفیت‌های خاص در اینکه کشوری محور چرخش موازنه قدرت باشد، این است که کشورهای دیگر به آن در حوزه‌هایی اتکا کنند. یکی از حوزه‌هایی که به آن در کشور ایران اتکا می‌شود، بحث محور ترانزیتی است. این محور در ابعاد مختلف ائتلاف‌های نوین مانند ابعاد امنیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، اهمیت بسزایی دارد. مثلاً نه تنها در راه گذار شمال-جنوب بلکه در راه گذار شرق به غرب، کمربندی حائزاهمیتی برای ما وجود دارد. تیم سیاست خارجی ایران نه‌تنها برای شانهای بلکه برای اوراسیا و بریکس پلاس هم این را درنظر دارند و موضوع مهمی است.»

او به موارد احتمالی دیگر موردبحث در سفر پیش‌روی پوتین به ایران نیز اشاره می‌کند و توضیح می‌دهد: «موضوع دوم، ابعاد امنیتی رابطه ایران و روسیه است. یک نکته‌ای ا عرض کنم، در ملاقاتی که بین رئیسی و پوتین در ترکمنستان صورت گرفت، پوتین درباره تجربه موفق ایران و روسیه در سوریه گفت. هم در سفری که رئیسی به مسکو داشت، پوتین روی این کلیدوازه تأکید کرد هم ملاقات‌ا خبری که این دونفر داشتند، پوتین مشارکت و اقدام امنیتی موفق را به کار برد.»

محور اصلی سفر پیش‌روی پوتین، سوریه است

از این کارشناس مسائل روسیه پرسیدیم سفر اخیر امیرعبدللهیان به سوریه ارتباطی با سفر پیش‌روی پوتین به ایران دارد؟ و آیا در سفر او به ایران، درباره

ترکس چهر قانی
خبرنگار گروه سیاست

سفر خواهد کرد. اگرچه هنوز فرمت این سفرها توسط مقامات رسمی اعلام نشده، اما بعید نیست در فرمت نشست آستانه باشد. برای بررسی ابعاد سفر قریب‌الوقوع پوتین به ایران را روح‌الله مدبر، کارشناس مسائل روسیه به گفت‌وگو پرداختیم که در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

در آغاز مروری کردیم بر آنچه در اجلاس سران حاشیه خزر میان ایران و روسیه موردبحث قرار گرفت. در اینجا آنچه موردتأکید روح‌الله مدبر است تعمیق و راهبردی شدن روابط ایران و روسیه است: «یکی از مهم‌ترین مواردی که در سران اجلاس کشورهای حاشیه دریای خزر که در ملاقات بین رئیسی و پوتین کمتر به آن توجه شد، این جمله پوتین بود: «حقیقتاً امروز روابط ایران و روسیه عمیق و راهبردی شده است. این دقیقاً عین جمله‌ای است که پوتین به کار برد. برای نخستین بار است که رئیس‌جمهور روسیه رسماً اعلام می‌کند که روابط ایران و روسیه راهبردی شده است.» چرا این جمله مهم است؟ چون رئیس‌جمهور روسیه تا امروز، علناً روابط ایران و روسیه را راهبردی اعلام نکرده بود. همیشه کلیدواژه‌ای که مطرح می‌کرد، این بود که ما در مسیر راهبردی شدن روابط هستیم اما الان روابطمان راهبردی شده است. یکی از دلایل مهم این بود که دستگاه دیپلماسی در دولت گذشته، برنامه‌ای نداشت و سیاست نگاه به غرب باعث شد به این گونه فرصت‌ها چه در حوزه همسایگان، چه در حوزه روسیه توجه کافی نشود. در داخل کسانی بودند که می‌گفتند روابط ما با روسیه راهبردی شده است اما اینکه از طرف مقامات روسیه رسماً اعلام شود، نشان‌دهنده این است که طرف روسی برای ادامه این مسیر عمیق کاملاً عزم خودش را جزم کرده است. نمودهای آن را هم ما در سطوح عالی هیات‌های روسی می‌بینیم که به ایران می‌آیند، در اجلاس‌ها شرکت می‌کنند و گفت‌وگوها را کاملاً جدی می‌گیرند، من دو روز گذشته دیدم دستیار ویژه رئیس‌جمهور روسیه در امور دریای خزر، رسماً مواردی را مطرح کرده درباره اینکه ما باید تا جایی که می‌توانیم همکاری‌مان را با جمهوری اسلامی ایران در دریای خزر در ابعاد مختلف افزایش دهیم. مقامات دیگر روسی، طی روزهای گذشته مواضع جدی در حوزه مناسبات با ایران داشته‌اند و این فصل جدید عملی در حوزه مناسبات ایران و روسیه را نشان می‌دهد، چون ایران دیپلماسی متوازن خودش را به کار گرفته است.»

فاز جدید روابط ایران و روسیه

جهان از تک‌قطبی خودساخته آمریکا درحال گذار به یک جهان چندقطبی است، همین مساله روابط کشورها با یکدیگر را وارد فاز جدیدی می‌کند که روابط ایران و روسیه نیز از این مساله مستثنی نیست.

روح‌الله مدبر با اشاره به منافع مشترک ایران و روسیه در فاز جدید، معتقد است: «بحران اوکراین و عدم گسترش ناتو به شرق برای روس‌ها به‌شدت مهم است، جمهوری اسلامی ایران هم با اتخاذ تدابیر درستی که رهبر معظم انقلاب تدوین کردند و گفتند بحران اوکراین ریشه‌اش تنش‌هاوشیظنت‌های آمریکاست و گسترش ناتو به شرق منافع ما را هم عقب می‌اندازد، دستگاه دیپلماسی را وارد فاز جدی‌تری در رابطه با روسیه می‌کند. از این‌رو می‌توان گفت جمهوری اسلامی ایران روی یک شرکت راهبردی سرمایه‌گذاری کرده است. اینها خیلی مهم است که ما در شرایط و موقعیت مناسب با موضع‌گیری حرفه‌ای از یک فرصت فوق‌العاده استفاده کردیم و مانع بزرگی در حوزه روابطمان –که سال‌ها معطل مانده بود و به آن توجه نمی‌شد- را رفع کردیم. همه اینها باعث شد بحث حضور ایران در بریکس پلاس تقویت شود.» او به‌نقش روسیه در رفع سنگ‌اندازی‌ها برای حضور ایران در بریکس پلاس اشاره‌ای نیز کرد و گفت: «برخی کشورها شدیداً در تلاش بودند ایران به بریکس پلاس دعوت نشود، اما ما مطلع هستیم از تماسی که کرملین با برخی کشورها به‌صورت مستقیم